

Література: 2, 5, 6, 11, 17, 18, 21, 30, 31, 34 -41, 45-62

Тема 3. Діагностика конкурентного середовища підприємства.

План семінарського заняття

1. Сутність конкурентного середовища та його складові.
2. Методика діагностики конкурентного середовища підприємства.
3. Оцінювання конкурентних сил та визначення типу ринку.
4. Оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку.
5. Аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку.
6. Побудова конкурентної карти ринку, виявлення стратегічних положень підприємства.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає суть поняття «конкурентне середовище»?
2. Назвіть характерні ознаки конкурентного середовища.
3. Які виокремлюють види конкурентного середовища щодо об'єкта торгівлі?
4. Перелічіть види конкурентного середовища за територіальною ознакою.
5. Охарактеризуйте види конкурентного середовища щодо моделей конкуренції на ринку.
6. Назвіть галузеві особливості формування конкурентного середовища.
7. За рахунок яких конкурентних сил відбувається формування мезорівня конкурентного середовища?
8. У чому полягає суть діагностики конкурентного середовища?
9. Назвіть форми діагностики конкурентного середовища підприємства.
10. Перелічіть етапи діагностики конкурентного середовища підприємства.
11. Які завдання діагностики конкурентного середовища підприємства?
12. На основі якої моделі проводиться оцінювання конкурентних сил та визначення типу ринку?
13. Яким чином розраховують коефіцієнт загального впливу конкурентного середовища на діяльність підприємства?
14. Перелічіть показники інтенсивності конкурентного середовища підприємства.

Теми рефератів

1. Конкурентне середовище підприємства: умови його формування та чинники впливу.
2. Конкурентне середовище у сфері роздрібної торгівлі.
3. Фінансово-промислові групи як суб'єкти конкурентного середовища.

4. Галузеві особливості формування конкурентного середовища у вітчизняній економіці.

5. Зміст діагностичних процесів у галузі оцінювання конкурентного середовища.

6. Концепції діагностики конкурентного середовища М. Портера.

7. Методичні підходи до діагностики конкурентного середовища підприємства.

8. Система показників для оцінювання конкурентного середовища підприємства.

9. Аналіз інтенсивності конкурентного середовища та ступеня монополізації ринку.

10. Оцінювання конкурентного статусу підприємства на ринку.

11. Особливості управління портфелем стратегічних зон функціонування підприємства на ринку.

Тести

1. Оберіть правильне визначення поняття «конкурентне середовище»:

а) найбільш популярний узагальнюючий показник, який враховує як чисельність підприємств, так і нерівність їх положення на ринку характеризує рівень монополізації;

б) спосіб оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства з урахуванням дії зовнішніх і внутрішніх чинників, що базується на динаміці результуючих показників діяльності;

в) результат і умови взаємодії великої кількості суб'єктів ринку, що визначають відповідний рівень економічного суперництва і можливість впливу окремих економічних агентів на загальну ринкову ситуацію;

г) середня частка підприємств, що існують на ринку, яка характеризує, наскільки ефективно підприємства використовують наявні в їх розпорядженні засоби конкурентної боротьби.

2. До характерних ознак конкурентного середовища не належить:

а) цілісність, спрямованість;

б) ієрархічна структура;

в) взаємодія, взаємозалежність;

г) нормативно-правове регулювання ринку.

3. Оберіть види конкурентного середовища залежно від об'єкта купівлі:

а) конкурентне середовище товарів, послуг, капіталів, трудових ресурсів;

б) світове, міжнародне, регіональне, локальне конкурентне середовище;

в) конкурентне середовище досконалої конкуренції, монополії, монополістичної конкуренції, олігополії;

г) конкурентне середовище науково-технічних розробок, грошей та цінних паперів, біларальної монополії та відкритої монополії.

95

4. До видів конкурентного середовища залежно від територіальної

ознаки не належить:

- а) районне конкурентне середовище;
- б) національне конкурентне середовище;
- в) конкурентне середовище підприємства;
- г) конкурентне середовище монополістичної конкуренції.

5. За якою класифікаційною ознакою виокремлюють конкурентне середовище досконалої конкуренції?

- а) щодо об'єкта торгівлі;
- б) за територіальною ознакою;
- в) за моделями конкуренції на ринку;
- г) залежно від обсягу ринку.

6. До конкурентних сил мезорівня конкурентного середовища не належить:

- а) загроза появи нових конкурентів;
- б) конкуренція серед існуючих підприємств усередині галузі;
- в) ринкова влада покупців;
- г) частка ринку фінансово-промислових груп.

7. Оберіть правильне визначення поняття «діагностика конкурентного середовища»:

- а) спосіб оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства з урахуванням дії зовнішніх і внутрішніх чинників, що базується на динаміці результуючих показників діяльності;
  - б) комплекс заходів, засобів та методів, які застосовує держава в особі уповноважених органів з метою попередження та зменшення негативних проявів конкурентної боротьби, монополізму у сфері господарювання та посилення позитивних ознак конкуренції;
  - в) результат і умови взаємодії великої кількості суб'єктів ринку, що визначають відповідний рівень економічного суперництва і можливість впливу окремих економічних агентів на загальну ринкову ситуацію;
- 96

г) означає змагальність суб'єктів господарювання, коли їх самостійні дії обмежують можливість кожного з них впливати на загальні умови реалізації товарів на ринку і стимулюють виробництво необхідної споживачеві продукції.

8. Оберіть форми діагностики конкурентного середовища підприємства:

- а) збалансування кон'юнктури ринку, поєднання економічних інтересів споживачів, розвиток конкурентного середовища;
- б) точкове моделювання, дослідницьке імплектування, соціальні дослідження, екзит-поли;
- в) аналітична діагностика, експертна діагностика, імітаційна (модельна) діагностика;
- г) графічне ілюстрування, математична підстановка, історичний генезис, інституціональне моделювання.

9. З якого етапу розпочинається діагностика конкурентного середовища підприємства?

- а) аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку;
- б) оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку;
- в) виявлення переліку підприємств, що існують на цільовому або новому ринках;
- г) побудова конкурентної карти ринку, виявлення стратегічних положень підприємства.

10. На якому етапі здійснюється характеристика конкурентних експертним шляхом на основі моделі п'яти сил М. Портера?

- а) побудови конкурентної карти ринку та виявлення стратегічних положень підприємства;
- б) збору вихідної інформації та зведення економічних показників до зіставного вигляду;
- в) визначення типу ринку та оцінювання конкурентних сил його суб'єктів;
- г) аналізу конкурентних позицій підприємства на ринку.

11. Який показник розраховують за результатами експертного оцінювання конкурентних сил на ринку?

- а) індекс Герфіндаля-Гіршмана;
- б) коефіцієнт відносної концентрації;
- в) коефіцієнт загального впливу конкурентного середовища на діяльність підприємства;
- г) узагальнений показник інтенсивності конкуренції.

12. До показників інтенсивності конкуренції не належить:

- а) коефіцієнт рентабельності ринку;
- б) узагальнений показник інтенсивності конкуренції;
- в) темп зростання обсягів реалізації продукції підприємства на ринку;
- г) індекс Розенблюта (Холла-Тайдмана).

13. Визначте, за допомогою котрої формули можна розрахувати граничне значення індексу Герфіндаля-Гіршмана:

14. Який показник відображає відхилення ціни від граничних витрат, пов'язаних з неефективним розміщенням ресурсів за умов монополії?

- а) коефіцієнт Джині;
- б) індекс Герфіндаля-Гіршмана;
- в) коефіцієнт Розенблюта (Холла-Тайдмана);
- г) коефіцієнт Лернера.

15. У чому полягає сутність коефіцієнта відносної концентрації?

- а) є середньою часткою підприємств, що існують на ринку, зваженою за натуральним логарифмом зворотній їй величині;
- б) характеризує співвідношення числа найбільших підприємств на ринку і контрольованої ними частки реалізації продукції;
- в) відображає відхилення ціни від граничних витрат, пов'язаних з неефективним розміщенням ресурсів за умов монополії;

г) розраховується на основі зіставлення рангів підприємств на ринку і їх ринкових часток.

16. Оберіть показник, який недоцільно використовувати для оцінювання монополізації ринку:

- а) коефіцієнт Джині;
- б) індекс Розенблюта;
- в) коефіцієнт концентрації;
- г) коефіцієнт рентабельності ринку.

17. Який показник не розраховується в процесі аналізу конкурентних позицій підприємства на ринку?

- а) середня ринкова частка;
- б) динаміка ринкових часток підприємств-конкурентів;
- в) річний темп зростання обсягів реалізації продукції на ринку без урахування інфляційної складової;
- г) ринкова частка підприємства на кінець базового й аналізованого періодів.

18. Який етап є завершальним у загальній послідовності діагностики конкурентного середовища підприємства?

- а) побудова конкурентної карти ринку, виявлення стратегічних положень підприємства;
- б) визначення типу ринку та оцінювання конкурентних сил його суб'єктів;
- в) оцінювання інтенсивності конкуренції та ступеня монополізації ринку;
- г) аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку.

19. З використанням яких показників відбувається побудова конкурентної карти ринку?

- а) коефіцієнт Джині, коефіцієнт Лернера, індекс Герфіндаля-Гірш-мана, коефіцієнт ентропії;
- б) ранг підприємства на ринку, середня ринкова частка підприємства, кількість підприємств на ринку;
- в) ринкова частка підприємства, динаміка ринкової частки підприємства;
- г) коефіцієнт рентабельності ринку, коефіцієнт відносної концентрації, коефіцієнт варіації ринкових часток конкурентів, індекс Розенблюта.

Практичні завдання

Завдання 1

На основі інформації, поданої в таблиці, розрахувати ринкові частки підприємств та їх динаміку. Побудувати конкурентну карту ринку та визначити стратегічні положення підприємств-конкурентів.

Обсяг реалізованих послуг туристичними підприємствами-конкурентами на ринку

Підприємства - конкуренти	Обсяг наданих послуг, млн.грн.	
	Базовий рік	Звітний рік
1	45	57
2	68	55
3	71	77
4	80	65
5	24	39
6	56	76
7	12	20
8	18	22
9	20	25
10	54	44

Завдання 2.

Оцінити інтенсивність конкурентного середовища та ступінь монополізації ринку за даними таблиці.

Показники оцінювання конкурентного середовища та ступеня монополізації ринку

Показники	Роки		
	Перший	Другий	Третій
Ринкова частка підприємства			
1	6,9	4,8	5,8
2	13,7	14,5	13,9
3	10,1	9,7	10,5
4	12,9	8,9	9,2
5	9,9	12,1	11,4
6	20,0	16,5	16,9
7	5,3	8,8	8,5
8	11,2	15,6	15,0
9	8,0	9,1	8,8
10	12,2	17,6	25,0
Фактична ємність ринку, млн.грн	50,9	47,8	49,5
Сума прибутку підприємства, млн. грн	3,0	2,5	1,7
Темп зростання ринку, %	0,9	0,3	0,1

Завдання 3

За даними таблиці оцінити інтенсивність конкуренції на трьох порівнюваних ринках.

Показники оцінювання інтенсивності конкуренції на порівнюваних ринках

Показники	Ринок 1	Ринок 2	Ринок 3
Кількість конкурентів, од.	51	29	35
Фактична ємність ринку, млн грн	61,0	29,2	32,7
Темп зростання фактичної ємності ринку, %	5,1	12,2	0,9
Сума прибутку підприємств, млн грн	3,5	2,9	1,8
Коефіцієнт варіації ринкових часток конкурентів	0,011	0,022	0,019

Зробити висновки.

Література: 2, 11-20, 26, 27, 30, 31, 34-41, 45-62.

Тема 4. Визначення потенціалу конкурентоспроможності туристичного підприємства та його складових.

План семінарського заняття

1. Сутність та рівні потенціалу конкурентоспроможності підприємства.
2. Складові потенціалу конкурентоспроможності підприємства.
3. Методи оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства.
4. Прикладні моделі оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства та його складових.
5. Критеріальні методи визначення потенціалу конкурентоспроможності підприємства.
6. Стратегічний аналіз потенціалу конкурентоспроможності підприємства.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає суть поняття «потенціал конкурентоспроможності підприємства»?
2. Назвіть рівні потенціалу конкурентоспроможності підприємства залежно від глобалізації цілей дослідження та фокусування на функції управління.
3. Які виокремлюють складові потенціалу конкурентоспроможності підприємства за об'єктами конкурентної боротьби?
4. Охарактеризуйте взаємозв'язки фінансово-економічного стану та потенціалу конкурентоспроможності підприємств.
5. Які методи застосовують для оцінювання потенціалу конкурентоспроможності підприємства?